

Työministeriölle

EPÄVIRALLISEN KOLMIKANTAISEN TYÖRYHMÄN SELVITYS

- ulkomailla sairastuneen tai kuolleen työntekijän kotiin kuljettamisesta eli kotiuttamisesta

Sisältö

1. Johdanto	1
2. Ulkomailta kotiutettavien työntekijöiden vakuuttaminen ja kotiuttamiskustannukset	1
3. Yhteisön lainsäädäntö ja konsulipalvelut.....	3
4. Työlainsäädäntö	4
5. Työehtosopimukset	5
6. Lakisääteinen vakuuttaminen.....	6
6.1. Tapaturmavakuutus	6
6.2. Sairausvakuutus	8
7. Vapaaehtoinen vakuuttaminen	9
7.1. Yleistä	9
7.2. Tapaturmavakuutuslain mukaiset vapaaehtoiset vakuutukset	9
7.3. Matkavakuutus	9
8. Ohjeistuksia kotiuttamisesta ja vakuutuksista.....	10
9. Johtopäätökset ja ehdotukset toimenpiteiksi.....	11

1. Johdanto

Työministerin vastattavaksi osoitetussa kirjallisessa kysymyksessä 752/2002 vp ”Työnantajan vastuu ulkomailla työskentelevistä työntekijöistään” tuotiin esille ulkomailla sairastuneen tai kuolleen työntekijän kotiin kuljettamiseen liittyviä ongelmia. Kuljetusalalla lisääntyneen ulkomaanliikenteen myötä oli esiin tullut muutamia tapauksia, joissa laki tai työehtosopimukset eivät velvoittaneet työnantajaa kustantamaan työntekijää kotimaahan. Kysymyksessä todettiin lisäksi ongelmana olevan se, että vakuutusyhtiöt eivät myönnä matkavakuutuksia työmatkoja varten. Tämän ongelman todettiin koskevan myös muitakin aloja kuin kuljetusalaa.

Työministeri lupasi antamassaan vastauksessaan kirjalliseen kysymykseen käynnistää selvitystyön siitä, kuinka kattavasti ulkomailla sairastuneen tai kuolleen työntekijään kotiin kuljettamisesta on sovittu työehtosopimuksilla, yrityskohtaisilla sopimuksilla ja työsopimuksilla ja ryhtyä muihin toimiin, joihin selvitys antaa aihetta.

Edellä todetun johdosta työministeriö käynnisti lokakuussa 2006 epävirallisen työryhmän tekemään tarvittava selvitystyö asiasta. Ulkomailla kuolleen tai vakavasti sairastuneen työntekijän kotiin kuljettamista eli kotiuttamista selvitetään seuraavassa tilastojen, säännösten, sopimusten ja vakuutusten kautta.

Selvitystyöhön ovat osallistuneet Seija Jalkanen ja Päivi Kantanen työministeriöstä, Terhi Valtonen sosiaali- ja terveysministeriöstä, Aarre Tähti valtiovarainministeriöstä, Rauno Lindahl Elinkeinoelämän keskusliitosta, Heikki Saipio Kunnallisesta työmarkkinailaitoksesta, Merja Hirvonen Suomen Yrittäjistä, Nikolas Elomaa Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöstä, Heli Puura Toimihenkilökeskusjärjestö STTK:sta ja Paula Ilveskivi Akavasta.

Neuvotteluryhmä kuuli asiantuntijoina Kirsi Pohjolaista Tapaturmavakuutuslaitosten keskusliitosta, Krista Karvialaa Tapiola-ryhmästä, Hannu Parvelaa Autoliikenteen työnantajaliitosta ja Väinö Lahtista Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitosta.

2. Ulkomailla kotiutettavien työntekijöiden vakuuttaminen ja kotiuttamiskustannukset

Useilla yrityksillä on toimintaa myös ulkomailla. Työntekijät liikkuvat työn perässä ja työnantajat tarjoavat työntekijöilleen työtä ulkomaan toimipisteissään mm. lähetettyinä työntekijöinä. Työntekijät tekevät yhä enemmän ulkomaantyömatkoja. Suomessa toimivan yrityksen liikkuvat työntekijät (esim. autonkuljettajat) suorittavat työtään ulkomailla. Näissä työntekijäryhmissä ovat potentiaaliset kotiutettavat työntekijät.

Suomessa vuosittain sattuvista noin miljoonasta tapaturmasta 80 % on vapaa-ajan tapaturmia ja 20 % työtapaturmia. Ulkomaan komennuksella olevia työntekijöitä sairastuu tai kuolee myös komennuksen aikana joko työaikana tai vapaa-aikana.

Ulkomailla sairastuneiden ja kuolleiden työntekijöiden kotiuttamisen osalta ei ole olemassa tarkkaa tilastointia. Ulkoasiainministeriön tilaston mukaan konsuliapua tarvittiin 374 sairaustapauksessa ja 324 kuolemantapauksessa vuonna 2004. Vuonna 2005 konsuliapua tarvittiin 426 sairaustapauksessa

ja 477 kuolemantapauksessa. Ulkoasiainministeriö ei tilastoi erikseen työ- tai vapaa-aikana kuolleita, työntekijöitä, eläkeläisiä eikä muitakaan ryhmiä. Lisäksi osa tapauksista jää kokonaan tulematta ulkoasiainministeriön tietoon (mm. ne sairaustapaukset, jotka vakuutusyhtiöt hoitavat kokonaan itse).

Kotiuttaminen tapaturmavakuutuslain perusteella

Suomessa työnantajalla on velvollisuus vakuuttaa henkilöstönsä työtapaturmien varalta. Lakisääteinen tapaturmavakuutus antaa perusturvan, jota voidaan parantaa vapaaehtoisin vakuutuksin. Lakisääteinen tapaturmavakuutus ulkomaantyössä kattaa työntekijän työaikana tapahtuneet työtapaturmat ja ammattitaudit. Kun tapaturmavakuutuslaki tulee sovellettavaksi, kattaa se ulkomailla sairastuneen taikka kuolleen työntekijän kotiin kuljettamisesta aiheutuneet kustannukset. Vakuutusjärjestelmän kannalta on merkityksellistä mikä on sairastumisen ajankohta, aiheuttaja ja kuolinsyy.

Tapaturmavakuutuslain soveltamisalan ulkopuoliset tilanteet

Vapaa-aikana tapahtuneet tapaturmat ja ”muu” sairastuminen työaikana eivät kuulu lakisääteisen tapaturmavakuutuksen piiriin. Näissä tilanteissa on kotiuttaminen käytännössä hoidettu työnantajan ottamalla vapaaehtoisilla vakuutuksilla, jotka kattavat työntekijän kotiin kuljettamisesta aiheutuvat kustannukset. Vakuutusyhtiöillä ei ole yhtenäistä tilastointia, eikä kotiuttamistyyppisiä tilanteita erotella kaikissa vakuutusyhtiöissä yritys- ja yksityispuolelle kuuluviin. Lisäksi yritykset ottavat vapaaehtoisia vakuutuksia ulkomaisista vakuutusyhtiöistä, joten vapaaehtoisen vakuutuksen puolelta ei ole saatavissa kattavaa tilastoa.

Mikäli työnantaja ei ole ottanut vapaaehtoista vakuutusta eikä työntekijälläkään ole voimassaolevaa vapaa-ajan ja työaikana muun sairastumisen kattavaa vakuutusta, voivat tilanteet sairastumistapauksissa olla hankalia työntekijän kannalta ulkomailla. Vakava sairastuminen tai tapaturma ulkomailla voi aiheuttaa odottamattomia ongelmia ja kuluja, joita paikallinen sairausturva eikä Suomen sairausvakuutus korvaa. Lisäksi hoidon ja hoitolaitosten taso vaihtelee eri puolilla maailmaa. Vakavasti sairastuneen tai kuolleen työntekijän kuljettaminen kotiin ulkomailta työntekijän omalla tai hänen kuolinpesänsä tai omaistensa kustannuksella on jokaisen tällaiseen tilanteeseen joutuvan osalta valitettavaa ja kallista sekä aiheuttaa ylimääräistä työtä.

Tilanteissa, joissa työnantaja on edellyttänyt työntekijän työpanosta ulkomailla, on työntekijän asema sairastumisen ja kuoleman kohdatessa ulkomailla hankalampi kuin vastaavissa tapauksissa kotimaassa muun muassa kotiuttamisen menettelymuotojen, erilaisten palvelujen ja kustannusten osalta.

Vakuuttaminen on keino varautua taloudellisiin riskeihin. Vakuuttamisella voidaan sattumanvarainen suuri vahinkomeno muuntaa ennalta määrätyksi, tasaiseksi vuosikustannukseksi. Riskin siirtäminen vakuutusyhtiön kannettavaksi on yrityksen tai yhteisön yksilöllinen riskinhallintapäätös. Yritykset varautuvat mahdolliseen kotiuttamiseen ottamallaan vakuutuksilla.

Niissä muutamissa ulkoasiainministeriön konsuliyksikön tietoon tulleissa tapauksissa, joissa vakuutusturvasta ei ole huolehdittu ja jotka ilmeisesti ovat olleet työmatkoja, ovat työnantajat kuitenkin kustantaneet työntekijän kotiuttamisen.

Yleistä kotiuttamisen kustannuksista

Sairaankuljetuksesta ja kuolleen kuljettamisesta aiheutuvat kustannukset maasta toiseen ovat huomattavia. Sairaankotiinkuljetus lääkärin saattamana maksaa noin 3 000-15 000 euroa riippuen maasta ja siitä miten kuljetus täytyy järjestää (paaripaikka vai istumapaikka). Paaripaikka pelkästään vaatii 5-7 businessluokan lentopaikkaa. Kallein vaihtoehto on ambulanssilento. Kotiinkuljetus ambulanssilennolla maksaa USA:sta ja Thaimaasta noin 100 000 euroa, Kanarialta noin 60 - 80 000 euroa, Euroopasta noin 30 - 50 000 euroa, Virosta ja Venäjältä noin 5 - 10 000 euroa. Ambulanssilennon käyttöön vaikuttavat monet tekijät; kyseessä olevan maan ja lähialueen mahdollisuudet hoitaa potilasta, hoidon taso ja hygieniä. Edellytyksenä lääketieteellisesti arvioiden on vakava sairastuminen tai tapaturma. Vainajan kotiutus maksaa noin 2 000-5 000 euroa maasta riippuen.

3. Yhteisön lainsäädäntö ja konsulipalvelut

Euroopan yhteisön (EY) sosiaaliturva-asetus 1408/71¹, sääntelee sosiaaliturva-asioita EU:ssa ja koskee myös lakisääteistä tapaturmavakuutusta. Sosiaaliturva-asetus on uusittu (asetus 883/2004, ei sovelleta ennen kuin sen täytäntöönpanoasetus on hyväksytty), mutta sosiaaliturvan periaatteet pysyvät siinä ennallaan. EU:n alueella työntekijä saa hoitoa paikallisen sosiaaliturvan tason mukaan. Sairaanhoidosta peritään samat omavastuut tai potilasmaksut kuin työskentelyvaltion kansalaisilta. EY-oikeus ei kuitenkaan koske matkakustannuksia ja tämä on usein todettu Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen käytännössä. Sosiaaliturva-asetus 1408/71 ei kata matkakustannuksia, joten kotiuttaminen ei ole asetuksen piirissä. Varattomuustapauksissa työntekijä haudataan ulkomaille sen valtion varoin, jossa työntekijä on oleskellut ja kuollut.

Yhä useammat Euroopan unionin kansalaiset työskentelevät ja tekevät työ- ja lomamatkoja myös Euroopan unionin ulkopuolisiin maihin. Hätätilanteissa EU:n kansalaiset ovat riippuvaisia oman kotimaansa tarjoamasta suojelusta ja avunannosta. Kansainvälisen lainsäädännön perusperiaate on, että valtioiden edustustojen ja konsulaattien tehtäviin kuuluu suojella omien, toisessa valtiossa olevien kansalaistensa etuja kansainvälisen oikeuden sallimissa rajoissa.²

Maastrichtin sopimuksessa otettiin käyttöön periaate diplomaatti- ja konsuliviranomaisten kaikille EU:n kansalaisille antamasta suojelusta Euroopan unionin ulkopuolella (Euroopan Yhteisön perustamissopimus artikla 20). Jos EU:n ulkopuolisessa maassa ei ole tarjolla kansallista suojelua, kansalaisella on oikeus toisen EU:n jäsenvaltion tarjoamaan suojeluun. Suojaa on tarjottava samoin edellytyksin kuin kyseisen valtion kansalaisille (näin sovelletaan yhdenvertaisen kohtelun periaatetta ja kansallisuuteen perustuvan syrjimättömyyden periaatetta, josta säädetään Euroopan unionin perustamissopimuksen 12 artiklassa).

Apua voi saada mm. kuolemantapauksissa, vakavissa sairaus- tai onnettomuustapauksissa ja kotiuttamisessa. Kuolemantapauksissa lähetystö tai konsulaatti välittää tiedon heti vainajan

¹ Neuvoston asetus (ETY) N:0 1408/71 sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin. Sosiaaliturva-asetusta sovelletaan lisäksi ETA-maihin ja maihin joiden maiden kanssa on tehty sitä vastaavat sopimukset.

² Diplomaattisia suhteita koskevan Wienin yleissopimuksen 3 artikla ja konsulisuhteita koskevan Wienin yleissopimuksen 1 artikla.

kotimaan ulkoministeriölle, jonka tehtävänä on välittää tieto lähiomaisille ja hoitaa yhteydenpito näiden kanssa. Lisäksi autetaan paikallisia säännöksiä noudattaen ja lähiomaisten toivomusten mukaisesti vainajan hautajaisissa, tuhkauttamisessa tai kotiin kuljettamisessa ja autetaan lähiomaisia kuolintodistuksen saamisessa. Vakavissa sairaus- tai onnettomuustapauksissa lähetystö tai konsulaatti voi opastaa asianmukaisen lääkärihoidon hankkimisessa. Jos varoja ei ole saatavilla ja jos kaikki muut apukeinot on käytetty, voidaan kotimaan ulkoministeriön suostumuksella henkilö kotiuttaa kotimaahan tai lähimpään kotimaan lähetystöön tai konsulaattiin julkisin varoin. Tällöin palvelua käyttävän on allekirjoitettava asiakirja, jossa sitoudutaan maksamaan summa takaisin kotimaan hallitukselle. EU:n ulkopuolisissa maissa sairastapauksissa, joissa maksajaa ei löydy, maksut jäävät maksamatta. Varattomuustapauksissa työntekijä haudataan ulkomaille sen valtion varoin, jossa työntekijä on oleskellut ja kuollut.

Kansallisesti konsulipalvelulaissa (498/1999) säädetään konsulitehtävistä, joita Suomen ulkomaanedustukseen kuuluvat diplomaattiset edustustot ja konsuliedustustot (edustusto) voivat suorittaa yksityisen henkilön tai yhteisön avustamiseksi tai niiden etujen ja oikeuksien valvomiseksi ja joiden suorittaminen kuuluu ulkoasiainhallinnon tehtäviin tämän lain nojalla, jollei palvelun antamisesta toisin säädetä tai määrätä. Lain 12 §:n mukaan edustusto neuvoo ja avustaa hädänalaisessa asemassa olevaa tarpeen mukaan yhteyden saamiseksi hänen lähiomaisensa tai muuhun henkilöön, sairaanhoidon saamiseksi, Suomeen kotiuttamisen järjestämiseksi, oikeusavun saamiseksi, rikosilmoituksen tekemiseksi sekä välttämättömän, tilanteen vaatiman muun avun saamiseksi. Lain 25 §:n mukaan kuolintapauksissa edustusto ilmoittaa kuolemantapauksesta ulkoasiainministeriölle. Tieto kuolemantapauksesta välitetään myös vainajan lähiomaiselle tai muulle läheiselle henkilölle, jonka henkilöllisyys ja olinpaikka ovat kohtuudella selvitettävissä. Edustusto voi 24 §:n mukaan ryhtyä toimenpiteisiin vainajan hautaamisen, tuhkaamisen tai Suomeen kotiuttamisen järjestämiseksi lähiomaisen pyynnöstä. Jos vainajan lähiomainen ei huolehdi vainajan hautaamisesta, tuhkaamisesta tai Suomeen kotiuttamisesta, edustusto ottaa yhteyttä paikalliseen viranomaiseen vainajan hautaamiseksi tai tuhkaamiseksi paikallisen käytännön mukaisesti.

4. Työlainsäädäntö

Suomessa työsopimuslaissa (55/2001) ei ole säännöksiä siitä, miten työnantajan ja työntekijän välinen vastuu määräytyy tapauksissa, joissa ulkomailla suomalaisen työnantajan palveluksessa työtä tekevä kuolee tai sairastuu sillä tavoin, että hänet on toimitettava Suomeen hoidon saamista tai toipumista varten. Ainoa säännös, joka välillisesti koskee asiaa, on työsopimuslain 2 luvun 4 §, jossa säädetään työnantajan velvollisuudesta antaa kirjallinen selvitys työsuhteessa sovellettavista keskeisistä ehdoista (todentamisdirektiivin³ mukaisesti). Kyseessä olevan säännöksen 2 momentin 12 kohdan mukaan työnantajan on teettäessään työtä ulkomailla annettava selvitys muun ohella myös työntekijän kotiuttamisen ehdoista. Laki lähtee siis siitä, että työntekijä saa vähintään kuukauden jatkuvalla komennuksella lähtiessään tiedon siitä, minkälaisia ehtoja häneen esimerkiksi sairastumistapauksissa sovelletaan.

Vuoden 2007 alusta tuli voimaan merimieslain 4 §:n muutos, jolla asetuksen tasolta nostettiin lain tasolle työsopimuksen sisältö ja tarkennettiin merimiehen työsopimuksen sisältöä. Uuden säännöksen mukaan kotiuttamisen ehtojen tulee käydä ilmi merimiehen työsopimuksesta.

³ Neuvoston direktiivi 91/533/ETY työnantajan velvollisuudesta ilmoittaa työntekijälle työsopimuksessa ja työsuhteessa sovellettavista ehdoista.

Merimieslain 4 §:n 2 momentin 12 kohdan mukaan työsopimuksesta on käytävä ilmi vähintään kuukauden kestävässä ulkomaantyössä tieto työn kestosta, valuutasta, jossa rahapalkka maksetaan, ulkomailla suoritettavista rahallisista korvauksista ja luontoiseduista sekä työntekijän kotiuttamisen ehdoista.

Merimieslaissa (423/1978) on säännökset merenkulkijan oikeudesta sairastuessaan saada sairaanhoitoa työnantajan kustannuksella joko aluksessa tai maissa. Työnantajalla on laissa säädetty velvollisuus huolehtia siitä, että työntekijä saa asianmukaista hoitoa sairaustapauksissa. Työnantajan kustannettavaan hoitoon kuuluvat lain mukaan myös ylläpito, lääkärinhoito siihen liittyvine matkoineen ja lääkkeet. Merimieslaissa säädetään myös työntekijän oikeudesta vapaaseen kotimatkaan muun muassa niissä tapauksissa, joissa työsuhde päättyy työntekijän vakavan sairastumisen vuoksi. Tällöin työnantajan on merimieslain 56 §:n mukaan järjestettävä merenkulkijan kotimatka, tai jos työnantaja ei voi matkaa järjestää, on hänen käännyttävä Suomen konsulin puoleen, jonka on järjestettävä matka kotimaahan.

Merityölainsäädännössä mainitut säännökset ovat olleet alan erityispiirteistä ja kansainvälisistä velvoitteista⁴ johtuen jo pitkään. Vaikka myös työsopimuslain soveltamisalalla tehdään työtä ulkomaan komennuksilla, ei työsopimuslaissa ole nähty tarvetta nimenomaiselle säännökselle työntekijän kotiuttamisesta. Työntekijän kotiuttamisesta ja siinä noudatettavista menettelytavoista sairaus- ja kuolemantapauksissa onkin eri aloilla ja eri yrityksissä sovittu kunkin alan ja yrityksen tarpeiden mukaan.

Julkisella sektorilla ei ole lainsäädäntöä, joka sääntelisi virkamiesten ja viranhaltijoiden kotiuttamista. Valtio- ja kuntatyönantaja sekä seurakunnat ottavat vapaaehtoiset vakuutukset kaikille palvelussuhteessa oleville, jotka hoitavat tehtäviään ulkomailla tai matkustavat ulkomaille.

Euroopan yhteisön tasolla ei ole säännelty työnantajan vastuusta kotiuttamistyyppisissä tilanteissa.

5. Työehtosopimukset

Kuljetuspuolella on työehtosopimukseen otettu sopimusmääräys asiasta sopimuskaudelle 2006-2007. Autoliikenteen Työnantajaliitto ry:n (ALT) ja Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto AKT ry:n välisessä kuorma-autoalan työehtosopimuksessa ja linja-autohenkilökunnan työehtosopimuksessa on seuraavanlainen sopimusmääräys:

”Mikäli työntekijä kuolee työmatkalla ulkomailla, työnantaja huolehtii kustannuksellaan tai vakuutusturvan hankkimalla vainajan Suomeen kuljettamisen. Niin ikään työntekijän sairastuessa vakavasti työmatkalla ulkomailla työnantaja huolehtii kustannuksellaan tai vakuutusturvan hankkimalla työntekijän Suomeen kuljettamisen silloin, kun se on hoidon kannalta välttämätöntä tai kun työntekijä ei voi sairaanhoidon jälkeen jatkaa työntekoa ja joutuu palaamaan Suomeen.”

Kuljetuspuolella on ollut muutamia tapauksia, jossa työntekijän kotiin kuljettaminen ulkomailta on jouduttu hoitamaan työntekijän kustannuksella, koska lakisääteinen tapaturmavakuutus ei ole kattanut tapausta eikä vakuutusta ole ollut. Tästä syystä sopimusosapuolet ottivat alakohtaiseen työehtosopimukseen määräyksen asiasta. AKT:n ja ALT:in väliset työehtosopimukset ovat

⁴ mm. Kansainvälisen työjärjestön ILO:n sopimukset, ILO:n vuoden 2006 Merityösopimuksen merimiesten kotiuttamista koskevien määräysten johdosta merimiesten kotiuttamista koskevia merimieslain säännöksiä tarkennetaan merimieslain kokonaisuudistuksen yhteydessä.

yleissitovia. Lisäksi on olemassa kuljettajia, jotka eivät ole tämän työehtosopimuksen piirissä mm. säiliöautonkuljettajat (oma alakohtainen työehtosopimus), seurojen linja-autonkuljettajat, cementikuljettajat. Vakuutusyhtiöillä ei ole tarjota perustuotetta kuljetuspuolelle, mutta vakuutusyhtiöillä on tarjota räätälöityjä vakuutuksia ulkomaan ajoon.

6. Lakisääteinen vakuuttaminen

6.1. Tapaturmavakuutus

Useimmat lakisääteiset vakuutukset kuten tapaturmavakuutus ovat henkilöriskin suojaamista ja ne on sidottu työsuhteen olemassaoloon ja yrityksen tai yhteisön työnantajarooliin. Työntekijän tapaturma- ja ammattitautiturvasta säädetään Suomessa lailla.

Kaikki työsuhteessa olevat työntekijät kuuluvat Suomessa pakollisen, lakisääteisen tapaturmavakuutuksen piiriin. Vakuutus takaa työntekijälle turvan työtapaturman ja ammattitaudin varalta. Tapaturmavakuutuslaissa (608/1948) määritellään työtapaturma ja säädetään korvauksista Ammattitautien määrittämisen osalta säännökset ovat ammattitautilaissa (1343/1988) ja ammattitautiasetuksessa (1347/1988), mutta korvaukset määräytyvät ammattitautienkin osalta tapaturmavakuutuslain säännösten pohjalta.

Tapaturmavakuutuslain mukaan sillä, joka sopimuksen perusteella, työntekijänä, vastikkeesta tekee työtä toiselle, työnantajalle, tämän johdon ja valvonnan alaisena, on oikeus saada korvausta työtapaturmasta. Työntekijää kohdanneesta työtapaturmasta suoritetaan korvausta myös hänen omaisilleen sekä hautausapua tapaturmavakuutuslain mukaan. Vakuuttamisvelvollisuus yksityisten työnantajien ja kuntien työntekijöiden osalta on toteutettu ja rahoitettu säättämällä työnantajalle velvollisuus ottaa tapaturmavakuutus. Valtiolla ei ole vakuuttamisvelvollisuutta, vaan korvaukset hoitaa Valtiokonttori. Yksityisen ja kuntasektorin tapaturmavakuutuksia hoitavat yksityiset tapaturmavakuutusyhtiöt, joista työnantajan tulee ottaa vakuutus. Toistaiseksi vain kotimaiset tapaturmavakuutusyhtiöt myöntävät tapaturmavakuutuksia Suomessa.

Työtapaturmalla tapaturmavakuutuslain 4 §:ssä (526/1981) tarkoitetaan tapaturmaa, joka aiheuttaa vamman tai sairauden ja kohtaa työntekijää

- 1) työssä
- 2) työstä johtuvissa olosuhteissa:
 - a) työpaikalla tai työpaikkaan kuuluvalla alueella
 - b) matkalla asunnosta työpaikalle tai päinvastoin
 - c) hänen ollessaan työnantajan asioilla;
 - d) hänen yrittäessään varjella tai pelastaa työnantajansa omaisuutta tai työtoimintansa yhteydessä ihmishenkiä.

Saman pykälän 2 momentin mukaan korvataan vammat (esim. lihasten kipeytymiset), jotka ovat syntyneet lyhyehkönä, enintään yhden vuorokauden pituisena aikana ja joita ei korvata ammattitautina. Työtapaturmaksi katsotaan 3 momentissa myös sellainen työntekijää 1 momentissa mainituissa olosuhteissa kohdannut tapaturma, joka on aiheutunut sodasta tai aseellisesta selkkauksesta. Lain 4 § 4 momentin (1344/1988) mukaan työtapaturman seurauksena korvataan myös muun kuin työtapaturman aiheuttaman vamman tai sairauden olennainen paheneminen, kun paheneminen on todennäköisesti aiheutunut työtapaturmasta. Korvausta maksetaan tällöin sairauden tai vamman pahenemisen ajalta. Tapaturmavakuutuslain 4 a §:n (1642/1992) mukaan korvataan

edellä mainituissa olosuhteissa syntynyt vamma tai sairaus, joka on aiheutunut pahoinpitelystä tai muusta henkilön tahallisesta teosta.

Tapaturmavakuutuslain mukaisten vakuutustapahtumien perusteella on oikeus korvaukseen tapaturmavakuutuksen nojalla. Lain soveltamisala ja vakuutustapahtuman määrittelystä syntyneet tulkintakäytännöt aiheuttavat rajanvetoa muihin korvausjärjestelmiin nähden. Muut sairaudet kuin ammattitaudit kuuluvat sairausvakuutuksen piiriin (esim. sydänkohtaus). Muut tapaturmat kuin työtapaturmat kuuluvat myös sairausvakuutuksen piiriin ja esimerkiksi yksityistapaturmavakuutuksen korvattaviksi. Tapaturmavakuutuslakia tulkitaan samalla tavalla riippumatta siitä, sattuuko tapaturma Suomessa vai ulkomailla.

Työnantaja ja työntekijä eivät voi sopia keskenään siitä miten vakuuttaminen järjestetään ulkomaille suuntautuvilla komennusmatkoilla. EU:ssa ja sosiaaliturvasopimusmaissa lähtökohtana on työskentelymaan periaate ja siellä vakuuttaminen. Lyhyellä ulkomaan komennuksella olevat työntekijät halutaan usein vakuuttaa edelleen kotimaassa. Sen takia ns. lähetettyjen työntekijöiden vakuuttamisesta on sovittu pääsäännöstä poiketen siten, että he pysyvät lähtömaan sosiaaliturvan piirissä. Lähetetty työntekijä on kyseessä, kun ulkomaantyöskentely on tilapäistä (sopimuksesta riippuen 12 kk - 5 v), ja työsuhde lähtevään työnantajaan säilyy ja työntekijä kuuluu lähtiessään lähtömaan sosiaalivakuutuksen piiriin. Lainvalinta koskee koko sosiaaliturvaa. Poikkeuksena ovat ne sosiaaliturvasopimukset, jotka koskevat vain osaa sosiaaliturvasta (esim. USA-sopimus ei koske työtapaturmia ja ammattitauteja). Sopimuksettomia maita koskee tapaturmavakuutuslain 1 a §:n lähettämistä koskeva säännös. Vakuuttamisvelvollisuus on tapaturmavakuutuslain mukaan aina lähtevällä, Suomessa toimivalla työnantajalla. Työnantajalla voi olla myös työskentelymaan lainsäädännön perusteella velvollisuus ottaa vakuutus työtapaturmien varalta, joten kahdenkertainen vakuuttaminen on mahdollista.

Lakisääteinen tapaturmavakuutus kattaa työajan, siltä osin kuin kyseessä on työtapaturma tai ammattitauti. Tapaturmavakuutuslain korvauskäytäntö on Tapaturmavakuutuslaitosten liiton mukaan aukoton niissä tilanteissa, jolloin tapaturmavakuutuslaki tulee sovellettavaksi, riippumatta siitä onko työnantaja huolehtinut työntekijänsä vakuuttamisesta. Tapaturmavakuutuslaki kattaa ulkomailla sairastuneen taikka kuolleen työntekijän kotiin kuljettamisesta aiheutuneet kustannukset. Sen sijaan työntekijän vapaa-aika, lomat ja muu sairastuminen työaikana (esim. sydänkohtaus) eivät ole lakisääteisen vakuutuksen piirissä.

Tapaturmavakuutuslaitosten liiton tilastojen mukaan vuosittain ulkomailla sattuu n. 500-600 työtapaturmaa tai ammattitautia. Tapaturmavakuutuslain perusteella korvataan mm. välttämättömät matkakustannukset sairaanhoitokuluina. Työtapaturmassa ulkomailla vahingoittuneen lähetetyn työntekijän sairaanhoitokuluna korvataan kotiinkuljetus, jos vamma vaatii erityisiä järjestelyjä tai kotiinpaluun aikaistaminen. Reilussa 200 tapauksessa vahingoista aiheutuu enintään kolmen päivän työkyvyttömyys.

Ulkomailla kuolemaan johtaneita vahinkoja on sattunut erittäin vähän, vain yksi tapaus vuonna 2003 ja yksi tapaus vuonna 2004. Työtapaturmassa ulkomailla kuolleen lähetetyn työntekijän osalta hautausapuna maksetaan todelliset ja kohtuullisena pidettävät hautauskustannukset, mukaan lukien kuljetus ulkomailta kotimaahan ja siihen liittyvät asiakirjat. Jos työntekijä kuolee ulkomailla työtapaturman seurauksena, korvauksista vastuussa oleva vakuutuslaitos maksaa ruumiin kuljetuskustannukset (kuljetus + arkku) kotimaahan ruumishuoneelle saakka. Kuljetuskustannuksiin kuuluu myös ulkoasiainministeriön palveluista mahdollisesti syntyvät kulut. Lisäksi vakuutuslaitos suorittaa kuolinpesälle tapaturmavakuutuslain mukaisen hautausavun rahamäärän (laisa olevaa

rahamäärää korotetaan vuosittain työeläkeindeksillä). Omaisten mahdollisia matkakustannuksia ei korvata tapaturmavakuutuksesta.

Tapaturmavakuutuslain uudistaminen on vireillä. Sosiaali- ja terveysministeriön tapaturmavakuutus- ja ammattitautilainsäädännön uudistamistyöryhmän (STM120:00/2006) tehtävänä on selvittää minkälaisia lainsäädännön rakennetta ja sisältöä koskevia muutoksia tapaturmavakuutus- ja ammattitautilainsäädäntöön on tarpeen tehdä lainsäädännön uudelleenkirjoittamista ja selkeyttämistä varten. Työryhmän tulee tarkastella mm. lain soveltamisalaa, korvattavien vahinkojen määrittelyä ja korvausten määräytymisperusteita. Työryhmän toimikausi on 4.1.2007 – 31.1.2008.

6.2. Sairausvakuutus

Sairausvakuutuslain (1224/2004) 4 luvussa säädetään matkakustannusten korvaamisesta. Vakuutetulla on oikeus saada sairauden hoitoon liittyvistä matkakustannuksista korvaus, jos matka on tehty valtion, kunnan tai kuntayhtymän terveydenhuollon toimintayksikköön. Yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa tarkoitettuun terveydenhuollon toimintayksikköön tai ammatinharjoittajan luokse sairauden hoidon vuoksi tehdystä matkasta vakuutetulle aiheutuneet kustannukset korvataan vain, jos suoritettu tutkimus tai annettu hoito on sairausvakuutuslain mukaan korvattavaa.

Kansaneläkelaitos korvaa sairauden vuoksi tehdystä matkasta aiheutuneita omavastuun ylittäviä kuluja silloin, kun hoito korvataan sairausvakuutuksesta. Jos potilas tarvitsee matkan aikana välttämättä saattajan, myös tämän matkakuluista voi saada korvauksen. Kunnalla on potilaan siirtovelvoite sairaalasta sairaalaan.⁵

Sairausvakuutuslaki ei korvaa kuoleman jälkeisiä kustannuksia. Sairausvakuutus kattaa ainoastaan sairauden vuoksi syntyneet kustannukset. Edesmenneen kuolinpesä on vastuussa kustannuksista ja varattomuustapauksissa viimeisen asuinpaikan kunta.

Sairausvakuutuslaissa on soveltamisalarajaus. Sairausvakuutuslain 4 luvun 1 §:n 3 momentin mukaan ulkomailta ja ulkomaille tehdyn matkan aiheuttamia kustannuksia ei korvata sairausvakuutuslain perusteella. Siten sairausvakuutuksesta ei kateta ulkomailta kotiuttamisen aiheuttamia kustannuksia.

⁵ Erikoissairaanhoitolain (1062/1989) 30 §:n mukaan sairaanhoitopiirin kuntainliiton on ryhdyttävä toimenpiteisiin muun kuin 1 tai 3 momentissa tarkoitettun potilaan siirtämiseksi asianomaisen sairaanhoitopiirin kuntainliiton sairaalaan, milloin se on sairaanhoidon järjestämisen kannalta tarkoituksenmukaista ja voidaan tehdä potilaan tilaa vaarantamatta. Kansanterveyslain (66/1972) 14 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan kansanterveystyöhön kuuluvina tehtävinä kunnan tulee huolehtia sairaankuljetuksen järjestämisestä sekä järjestää ja ylläpitää lääkinällinen pelastustoiminta sekä paikallisiin olosuhteisiin nähden tarvittava sairaankuljetusvalmius, lukuun ottamatta sairaankuljetukseen tarvittavien ilma-alusten sekä kelirikkokelpoisten ja vastaavanlaisten erityiskulkuneuvojen hankintaa ja ylläpitoa, siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään

7. Vapaaehtoinen vakuuttaminen

7.1. Yleistä

Työntekijän vapaa-aika ja lakisääteisen tapaturmavakuutuksen piirin ulkopuolelle jäävät sairastumiset tai kuolemantapaukset työaikana on turvattava erikseen. Työnantaja voi ottaa työntekijöilleen lisäturvaksi yksityisiä henkilövakuutuksia tai tapaturmavakuutuslain mukaisia vapaaehtoisia vakuutuksia. Työntekijä voi myös ottaa yksityisiä henkilövakuutuksia sosiaaliturvaansa täydentämään. Yksityisiä henkilövakuutuksia voidaan hankkia joko Suomessa tai ulkomailla toimivalta vakuutusyhtiöltä. Työnantajat käyttävät myös kansainvälisiä vakuutusalan meklariyhtiöitä etsiessään sopivia vakuutuksia ulkomaan työhön. Vakuutusyhtiöt voivat edellyttää yrityksiltä kokonaisasiakkuutta myöntäessään yksityisiä henkilövakuutuksia.

7.2. Tapaturmavakuutuslain mukaiset vapaaehtoiset vakuutukset

Työnantaja voi ottaa työntekijöilleen lisäturvaksi tapaturmavakuutuslain mukaisia vapaaehtoisia vakuutuksia. Työnantaja voi turvata lakisääteisen vakuutuksen ulkopuolelle jäävät henkilöt tapaturmavakuutuslain mukaisella vapaaehtoisella vakuutuksella. Työnantaja voi laajentaa työntekijöiden vakuutusturvaa vapaa-ajan tapaturmiin vapaaehtoisella tapaturmavakuutuksella, jotka on vakuutettu myös työtapaturman varalta. Vakuutuksen voi ottaa ryhmävakuutuksena, joka kattaa koko henkilöstön. Vakuutuksen voi ottaa myös yksilöllisenä, tiettyä henkilöä tai tiettyjä henkilöitä varten. Vapaaehtoinen tapaturmavakuutus noudattelee korvauksiltaan pääasiassa lakisääteisen vakuutuksen säännöksiä. Vapaaehtoinen vakuutus tulee ottaa samasta yhtiöstä kuin lakisääteinen vakuutus on otettu.

7.3. Matkavakuutus

Eri vakuutuslaitokset ja -yhtiöt tarjoavat erilaisia matkavakuutustuotteita (esim. matkustaja- ja komennusvakuutus). Matkustajavakuutus on tarkoitettu yksityisille sekä yrityksille. Yrityksen matkustajavakuutus ei poikkea sisällöltään yksityishenkilön matkustajavakuutuksesta. Korvauslajit ovat kuitenkin kattavammat kuin yksityishenkilön matkavakuutuksessa. Vakuutusyhtiöt tarjoavat yrityksille turvaa yrityksen matkavakuutuksina. Yrityksen vakuutuksiin voidaan valita erilaisia osioita. Vakuutuksen hinta määräytyy vakuutuksen kattavuuden mukaan. Matkavakuutusten sisältö räätälöidään aina yritysten tarpeiden mukaan. Vakuutusyhtiöillä, jotka tarjoavat vapaaehtoisia matkavakuutuksia, on kattava palveluverkosto ulkomailla.

Matkustajavakuutus on tarkoitettu lyhytaikaisen oleskelun riskien kattamiseen valinnan mukaan työ- tai lomamatkoilla tai työ- ja lomamatkoilla.

Matkustajavakuutukseen kuuluu aina hoitokorvausosio. Matkasairausten aiheuttamien hoitokulujen korvattavuudessa on valittavissa joko vuorokausi tai euromääräinen yläraja. Tapaturman aiheuttamia hoitokuluja korvataan enintään kolmen vuoden ajalta tapaturman sattumisesta. Lisäksi vakuutuksesta korvataan ensiapuluonteinen hoito, jonka syynä on ollut vakuutetun kroonisen sairauden äkillinen, odottamaton paheneminen matkan aikana (vakuutuksesta ei korvata kotiuttamista tästä syystä).

Matkustajavakuutuksesta korvataan vakavan sairauden tai tapaturman vuoksi sairaankuljetus kotimaahan. Vakuutuksesta korvataan yhden lähiomaisen matka hengenvaarallisessa tilassa olevan vakuutetun luokse. Matkustajavakuutuksen hoitokorvausosioon kuuluvat lisäksi aina korvaukset vainajan kotiinkuljetuskustannuksista vakuutetun kotipaikkakunnalle. Vaihtoehtoisesti korvataan kotiinkuljetuskuluja vastaavat hautauskustannukset kohdemaassa.

Matkustajavakuutuksen sisältöä voidaan laajentaa. Sopimukseen voidaan sisällyttää esim. haitta- ja kuolemantapauskorvaus ja päivärahaetus.

Komennusvakuutus on ulkomaan työkomennukselle lähetetylle työntekijälle ja hänen perheenjäsenilleen tarkoitettu vakuutus. Komennusvakuutus on tarkoitettu työhön liittyvään pidempään ulkomailla oleskeluun, jossa normaali elinympäristö siirtyy ulkomaille. Vakuutus myönnetään enintään viideksi vuodeksi. Eri vakuutusyhtiöt tarjoavat hieman erilaista turvaa komennuksen ajaksi. Vakuutus on joustava (voidaan sisällyttää esim. sairauden aiheuttama pysyvä haitta) ja kattavampi kuin matkustajavakuutus ja kattaa oleskelun komennusmaassa. Vakuutus on voimassa myös vakuutetun tehdessä komennusmaasta matkoja muihin maihin ja kotimaahan. Komennusvakuutus myönnetään Suomesta työkomennukselle lähtevälle nimetylle henkilölle. Jokaiselle perheenjäsenelle tarvitaan oma vakuutus.

Hoitokuluina korvataan matkasairaudet ja -tapaturmat kuten matkustajavakuutuksesta sekä komennuksen aikana syntyvät välttämättömät terveydenhoidon kustannukset. Matkasairauden kustannukset korvataan koko komennusajalta, mikäli komennusmatka edelleen jatkuu.

Komennusvakuutuksesta korvataan kotiuttaminen kuten matkustajavakuutuksesta.

Komennusvakuutuksen hintaan vaikuttaa vakuutuksen voimassaoloalue (Eurooppa/kaikkialla maailmassa/ulkomailla), komennuksen kesto, haitta- ja kuolemantapauskorvauksen ja päivärahaetuuden suuruus. Komennusvakuutus maksaa suomalaisesta vakuutusyhtiöstä otettuna noin tuhannesta eurosta muutamiin tuhansiin euroihin.

Vakuutusyhtiöt hoitavat sairaankuljetuksen järjestämisen, mutta ruumiin kuljetukseen liittyviä käytännön järjestelyitä eivät vakuutusyhtiöt pääsääntöisesti hoida. Ulkoasiainministeriö yhdessä paikallisen lähetystön kanssa hoitaa ruumiin kotiutukseen liittyvät järjestelyt ja laskuttaa vakuutusyhtiötä. Pohjoismaissa lähetystöt eivät yleensä hoida ruumiin kotiinkuljetukseen liittyviä järjestelyjä, vaan omaiset/vakuutusyhtiöt hoitavat järjestelyt.

8. Ohjeistuksia kotiuttamisesta ja vakuutuksista

Kotiuttamista koskevia ohjeita ja tietoja on saatavissa vakuutusyhtiöiden ja järjestöjen kotisivuilta. Konsulipalveluista puolestaan saa tietoa ulkoministeriön kotisivuilta.

Ylempien Toimihenkilöiden neuvottelujärjestö YTN on laatinut omiin ohjeisiinsa yleisesti saataville komennusneuvottelujen muistilistan. Sen tarkoitus on auttaa niitä henkilöitä, jotka käyvät sopimusneuvotteluja lähdöstä ulkomaankomennukselle.

YTN:n muistilista löytyy osoitteesta

<http://www.ytn.fi/index.html?page=3578>

Ulkoasiainministeriön verkkosivut <http://formin.finland.fi>

9. Johtopäätökset ja ehdotukset toimenpiteiksi

Epävirallinen työryhmä selvitti tarvetta säätää laissa työnantajan velvollisuudesta vakuuttaa ulkomailla työskentelevä työntekijä tapaturmavakuutuslakia kattavammin ja turvata ulkomailla vapaa-aikana sairastuneen tai kuolleen työntekijän kotiuttaminen. Lähtökohtaisesti työnantajan vastuun ulottamista koskemaan työntekijän vapaa-aikana sattuvia sairauksia ja tapaturmia, joilla ei ole liittymää työntekoon, ei ole katsottu perustelluksi. Tällä hetkellä työnantajalla ei ole lakisääteistä velvoitetta vastata ulkomailla vapaa-aikana sairastuneen tai kuolleen työntekijän kotiuttamiskustannuksista. Työtapaturmat tai ammattitaudit työnantajan on korvattava, mutta ei muuta sairastumista työaikana. Oikeustilan muuttaminen näiltä osin olisi periaatteellisesti merkittävä asia. Käytännössä ulkomailla työskentelevien kotiuttamistilanteet, joita tapaturmavakuutuslaki ei kata, hoidetaan sopimusperusteisesti työnantajan ottamalla vapaaehtoisilla vakuutuksilla.

Jos ulkomaantyön tilanteita varten säädettäisiin työnantajalle velvoite ottaa vakuutuslaitoksesta vakuutus, joka kattaisi edellä mainituissa tilanteissa aiheutuvat kotiuttamiskustannukset, olisivat ulkomaan työkomennuksella tai työmatkalla taikka liikkuvaa työtä ulkomailla tekevät eri asemassa kuin Suomessa vastaavassa tilanteessa olevat työntekijät. Ulkomaantyöhön liittyy kuitenkin erityispiirteitä, jotka vaikuttavat tehtävään arvioon tällaisen lainsäädännön tarpeellisuudesta. Suomessa työmatkalla tai työkomennuksella sairastuneen tai kuolleen työntekijän kotiuttaminen on helpompaa ja se on järjestettävissä huomattavasti alhaisemmin kustannuksin verrattuna ulkomaantyön tilanteisiin. Suomen sosiaaliturvajärjestelmän kautta tulee korvattavaksi matkakustannuksia (ks. 6.2. osio). Ulkomailla sairastuneen tai kuolleen työntekijän kotiuttaminen vaatii monesti sellaisia erityisjärjestelyjä, joita ei tarvitse noudattaa Suomessa. Ulkomailta kotiuttamismatkat voivat olla hyvinkin pitkiä. Lisäksi voidaan tarvita ulkopuolisia palveluja asioiden hoitamisessa, mikä lisää kotiuttamiskustannuksia.

Jos työnantajille päädyttäisiin säätämään tällainen velvoite, voisi säännös olla osin samankaltainen kuin kuljetuspuolen työehtosopimusmääräys (ks. s. 7). Säännöksessä työnantaja voitaisiin velvoittaa ottamaan vakuutus vakuutuslaitoksesta tai -yhtiöstä vakavan sairastumisen tai kuolemantapauksen varalta työntekijän kotiin kuljettamiseksi. Kuljetuspuolen työehtosopimus antaa työnantajalle mahdollisuuden huolehtia kustannuksellaan kotiuttamisesta eli vakuutuksen ottaminen ei ole ainoa vaihtoehto työehtosopimusmääräyksen velvoitteen täyttämiseksi. Myös tällaista velvoitetta vastata kotiuttamisen kustannuksista ilman vakuuttamisvelvollisuuttakin tulisi harkita. Koska ulkomailta tehtävät kotiuttamiset ovat kustannuksiltaan huomattavia, voisi vakuutuksen ottamatta jättäminen osoittautua esimerkiksi pienissä yrityksissä työntekijän turvan ja kotiuttamistilanteen hoitamisen kannalta toimimattomaksi. Myös työnantajalle tilanne voisi osoittautua vaikeaksi ja ennakoimaton kotiuttamiskustannus voisi aiheuttaa joissakin tilanteissa yritykselle maksuvaikeuksia.

Säännöksen soveltamisalan piirissä olisivat esim. lähetetyt työntekijät, työmatkalla olevat ja liikkuvat työntekijät, jotka ovat suomalaisen työnantajan palveluksessa ulkomailla. Selvitettävä olisi myös tarve säätää kotiuttamisvelvoitteen ajallisesta ulottuvuudesta. Kun työntekijän oleskelu on ulkomailla pitkäaikaista, siirtyy hän Suomen sosiaaliturvajärjestelmän ulkopuolelle. Tällöin hänellä on läheisempi yhteys työskentelymaahan kuin Suomeen eikä perustetta pitää työnantajan kotiuttamisvelvoitetta voimassa välttämättä enää ole.

Epävirallinen työryhmä ei kuitenkaan päätenyt ehdottamaan, että työehtosopimuslakiin lisättäisiin kotiuttamista koskeva säännös. Työryhmän mukaan tilannetta tulee tarkastella uudelleen viimeistään kahden vuoden kuluttua, kun asiasta on kerätty enemmän käytännön tietoa.

Palkansaaaja- ja työnantajakeskusjärjestöjen, valtio-, kunta- ja seurankuntatyönantajien sekä Suomen Yrittäjien mukaan kotiuttamisasia ei ole osoittautunut ongelmalliseksi heidän saamiensa tietojen mukaan. Asiasta ei ole myöskään saatavissa järjestöjen ja julkisen sektorin kautta tilastotietoa.

Mahdollisessa jatkotyössä tulisi erityisesti selvittää seuraavia asioita:

- Arvioitava uudelleen lainsäädännön tarve kotiuttamisesta. Selvitettäväksi tulisi sääntelyn perustuslainmukaisuus ja vaatimus työntekijöiden yhdenvertaisesta kohtelusta. Onko mahdollista asettaa työnantajalle lainsäädännössä erilaisia velvoitteita ulkomaantyöhön verrattuna Suomessa tehtävään työhön (esim. työntekijä asuu Helsingissä ja on työkomennuksella Oulussa).
- Mitkä työntekijät kuuluisivat kotiuttamisvelvoitteen piiriin (esim. Suomesta ulkomaille lähetettävät työntekijät, työmatkalle lähtevät, liikkuvaa työtä ulkomailla tekevät)
- Olisiko kotiuttamisvelvoite hoidettava ottamalla vakuutus vakuutuslaitoksesta tai annettava työnantajalle mahdollisuus myös hoitaa kotiuttaminen ilman vakuutusta omalla kustannuksellaan.
- Säännöksen semidispositiivisuus.
- Missä tilanteissa työnantaja olisi velvollinen kotiuttamaan työntekijän ulkomailta Suomeen. Kotiuttamisvelvoitteen rajaaminen vakaviin sairastumiseen (esim. vakava sairastuminen silloin kun se on hoidon saamiseksi välttämätöntä, kun työntekijän työnteke on pysyvästi estynyt ulkomailla sairaudesta johtuen) ja kuolemantapauksiin.
- Mahdollisen työnantajavelvoitteen ajallinen ulottuvuus ulkomaantyössä. Onko tarpeellista tehdä rajaus siten, että työnantajan kotiuttamisvelvoite olisi voimassa sen ajan kun työntekijä kuuluu Suomen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin.
- Onko tarpeen rajata säännöksen soveltaminen siten, että Suomessa rekisteröidyt työnantajat olisivat säännöksen soveltamisen piirissä.

Epävirallisen työryhmän yksimieliset johtopäätökset ja ehdotukset toimenpiteiksi:

- Ulkomailla vapaa-aikana tai työaikana lakisääteisen tapaturmavakuutuksen piirin ulkopuolelle jäävissä tapauksissa sairastuneen tai kuolleen työntekijän kotiuttamisesta ei ole tarpeellista tehdä lainsäädäntöä tässä vaiheessa huolimatta asian merkityksellisyydestä yksittäistapauksissa. Kotiuttaminen ei ole osoittautunut käytännössä ongelmaksi työryhmän saamiensa tietojen mukaan. Ne tapaukset, joissa vakuutusturvasta ei ole huolehdittu, ovat ongelmallisia.
- Kuljetuspuolella esiintyneet ongelmat on hoidettu alakohtaisella yleissitovalla työehtosopimuksella, joka antaa työnantajalle mahdollisuuden ulkomaantyön tilanteissa hoitaa kotiuttaminen omalla kustannuksellaan tai vakuutuksin. Vastaavan määräyksen tarpeellisuus myös muiden alojen työehtosopimukseen olisi arvioitava alakohtaisesti.
- Työnantajille suositellaan vapaaehtoisen vakuutuksen ottamista, mikä kattaa ulkomailla vapaa-aikana tai työaikana lakisääteisen tapaturmavakuutuksen piirin ulkopuolelle jäävissä tapauksissa sairastuneen tai kuolleen työntekijän kotiuttamisesta aiheutuvat kustannukset, jos työntekijä kuuluu Suomen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin.
- Työnantaja- ja työntekijäjärjestöt sekä Suomen Yrittäjät tiedottavat vapaaehtoisen vakuuttamisen ottamisen hyödyistä omille jäsenilleen ulkomailla tehtävässä työssä.
- Asiaa tarkastellaan uudestaan kahden vuoden kuluttua tai viimeistään tapaturmavakuutuslain kokonaisuudistamisen jälkeen. Tänä aikana työmarkkinajärjestöt ja Suomen Yrittäjät

keräävät tietoa jäseniltään kotiuttamistilanteista muun muassa niiden määristä, kotiuttamisen menettelykäytännöistä sekä mahdollisesti ilmenneistä ongelmista.

Työministeriön toimeksianto on täytetty tällä selvityksellä 31.1.2007.